

Arbetsorganisation, facketts förändrade roll och arbetstagarnas trivsel på jobbet

Artiklarna i detta nummer av Arbetsmarknad & Arbetsliv behandlar till stor del frågor om arbetsorganisation, facketts förändrade roll och arbetstagarnas värderingar av arbete. I den första artikeln, skriven av **Mia Hultin**, doktorand vid Institutet för social forskning i Stockholm, redovisas en studie av befolkningens värderingar av sina arbetsförhållanden. Vad är det som gör att folk trivs med sina jobb? Enligt Hultins data är lönen av underordnad betydelse, både för män och kvinnor. Däremot bedöms det som värdefullt att ha omväxlande arbetsuppgifter. I den mån arbetet är psykiskt ansträngande är det viktigt att arbetstagarna själva kan bestämma sin arbetstakt. Goda relationer till arbetskamraterna är också betydelsefulla, speciellt för kvinnor. Annars konstaterar Hultin – något förvånande – att män och kvinnor trivs ungefär lika bra med sina arbeten. Tidigare forskning har här visat att kvinnorna i allmänhet är mer nöjda med sina arbetsförhållanden, vilket har förklarats med att kvinnor har lägre krav på sina arbeten. Möjligtvis tyder resultaten från Hultins studie på att kvinnorna kommit ifatt männen i den bemärkelsen att de nu – i början på 1990-talet – ställer ungefär lika höga krav på sina arbetsförhållanden som männen gör.

Jan Wallenberg utgår i sin artikel från antagandet att arbetstagarnas inflytande, motivation och personliga ansvar är viktiga för en organisations effektivitet och produktivitet. Hur omsätts detta i den praktiska verksamheten på arbetsplatserna? Wallenberg har studerat kommunernas förändrade arbetsorganisation med ökad decentralise-

ring och mer informellt, arbetsplatsbaserat utvecklingsarbete och jämför inledningsvis detta med den mer formella och avtalsreglerade förhandlingsverksamheten som tidigare var dominerande. Som konkret exempel på den nya typen av arbetsorganisation har Wallenberg studerat Stockholms kommun, med så kallade *förvaltningsgrupper* och *arbetsplatsträffar*. Tanken var att dessa skulle utveckla sådant som individuellt direktinflytande i arbetet, kompetensutveckling, självständiga arbetslag och nya chefsroller, förhållanden som borde stå i samklang med den typ av värderingar som kom till uttryck i Hultins artikel. Wallenberg redogör för en utvärdering av denna nya arbetsorganisation i Stockholms kommun och diskuterar avslutningsvis vilken betydelse förändringarna i arbetsorganisation fått för de fackliga organisationernas arbetsätt.

Just de fackliga organisationernas roll i de nya arbetsorganisationerna vidareutvecklar **Göran Brulin** i sin artikel "Vilken roll kan de fackliga organisationerna spela i 2000-talets produktionssystem och arbetsorganisation?" Brulin menar att relationen mellan arbetsgivare och arbetstagare alltmer individualiseras och att de fackliga organisationerna då förlorar i betydelse. Dessutom gör sammanslagningarna av de fackliga organisationerna att det fackliga medlemskapet ger allt mindre identitet. Den moderna nätverksorganisationen i företagen och den mer självständiga arbetsgruppen gör också att de traditionella relationerna mellan fack och arbetsgivare blir mindre tydliga. Hur de fackliga organisationerna skall möta

denna nya situation är en verkligt stor utmaning, menar Brulin.

Förutom dessa tre artiklar finns i vinternumret en redogörelse av de förslag som den s k ARBOM-utredningen lagt fram om en framtida arbetslöshetsförsäkring. **Patrick Joyce**, som varit sekreterare i utredningen, sammanfattar de förslag till förändringar som ges i slutbetänkandet samt vilka överväganden som ligger till grund för dessa. Utredningen har fått en extra aktualitet, eftersom de beslut om förändrade a-kasse-regler som beslutades i somras varit utsatta för häftig kritik. Diskussionen om arbetslöshetsförsäkringens utformning kommer således att fortsätta.

I förra numret av *Arbetsmarknad & Arbetsliv* inledde Per Dannefjord en debatt med anledning av **Arne Helldéns** artikel om "Arbetet i den demokratiska utopin". I detta nummer besvarar Helldén kritiken. En av de åsiktsskillnader som föreligger mellan de bägge debattörerna gäller huruvida en hög uppskattning av arbete gynnar eller missgynnar de arbetslösa. Är det så att en stark

betoning av värdet av att ha ett arbete leder till att de arbetslösa mister sitt mänskliga värde? Eller är det snarare så, att en sådan positiv arbetssyn gör att samhället anstränger sig till det yttersta för att fördela arbetet åt alla, och att detta är en förutsättning för ett demokratiskt samhälle? Frågorna är i högsta grad aktuella i dagens situation med höga arbetslöshetstal såväl i Sverige som i världen i övrigt.

Slutligen ger **Birger Viklund** en redogörelse för en konferens om globalisering, demokratisering och "industrial relations" som hållits i Taiwan. Den ekonomiska och sociala utvecklingen i Asien berör i dagens globaliserade ekonomi alla nationer och ekonomier. Och samtidigt påverkas U-länderna och NIC-länderna i Asien av världen i övrigt. Det är inte endast varor och pengar som globaliseras. Också ideologier som "demokrati" och "participation" sprids snabbt över gränserna.

Ulla Arnell Gustafsson
Fredrik Jansson